

A bírálóbizottság értékelése

Kiss Szemán Róbert akadémiai doktori értekezése Ján Kollár életművének teljességre törekvő monografikus szintézise. A szerző értekezésében több évtizedes kutatómunkájának eredményeit foglalja új keretbe. Vizsgálatának tárgya az a Ján Kollár, aki nem csak a hazai, hanem a szlovák és a cseh irodalom-, eszme-, művelődés- és protestáns egyháztörténetnek is emblematikus alakja. A munka jelentőségét jól érzékeltetheti, hogy ez idáig sem a szlovák, sem a cseh tudományosság köreiből nem készült monografikus összefoglalás az életműről.

A dolgozat a modern közép-európai szláv nemzetek perspektívájából ad képet a magyarországi felvilágosodás és reformkor nyelvi, kulturális és nemzetképződési folyamatairól. A dolgozat egyik legfőbb erőssége annak a korabeli magyarországi és azon belül különösen pesti kulturális, szellemi és politikai közegnek a bemutatása, amelyben Ján Kollár összetett életműve megszületett.

Ennek vizsgálata során egy kevésbé ismert Magyarország képe is kibontakozik: egy immaginárius, a szláv emblematizmust megjelenítő, a régi, a latinitásra is építő hungarus tudatú közösség felbomlóban lévő világa. Az értekezés így olyan irodalomtörténeti munkának tekinthető, amelynek hangsúlyos eleme az eszmetörténet is, konkrétan a szlovák nacionalizmus történeti genezisének feltárása. Ján Kollár életművének vizsgálata a magyarországi hungarus tudatot felváltó modern szlovák nemzeti öntudat egyik lehetséges kibontakozási útját tárja elénk, amelynek kulcsfogalma a szláv kölcsönösség.

Az értekezés rendkívül széleskörű irodalom- és művelődéstörténeti tudásanyaggal, nagy tudományos alapossággal készült. Az értekezés legértékesebb részének a kollári életmű egyes darabjait, különösen a Slávy dcera földöntúli énekei közül a Szláv Mennyszágot legaprólékosabb filológiai részletességgel bemutató fejezetek tekinthetőek, amelyek nem csak Kollár forrásait tárja fel a szerző, hanem a szláv nyelv fontos, emlékezhelyeknek is tekinthető művelődéstörténeti jelenségeit is ismerteti.

Az értekezés némiképp leíró jellegű: az értekező számos elméleti, módszertani irányzatra hivatkozik, ezeknek azonban az elemzésben kevés nyomuk van, az irodalomelméleti fogalmak alkalmazása nem szerves, a dolgozat által felvázolt eszmetörténeti kontextus némileg hiányos.

A dolgozat komplexitását növelte volna a magyar nemzeti mozgalom belső dilemmáihoz való kollári viszonyulás bemutatása. A nagylétszámú, a korban tömegesen elmagyarosodó északi köznemesség átalakuló identitás-problematikájának, illetve a vallásos hitbéli attitűd és a nemzeti identitáskonstrukció kapcsolatának vizsgálata. Ajánlatos lenne a dolgozatban alkalmazott nemzeti emblematizmus fogalma mellett a kulturális nacionalizmus fogalmának alkalmazása is.

A fentiek alapján a Bizottság javasolja a Doktori Tanácsnak az akadémiai doktori cím odaítélését a jelölt számára.